

הדיוט הי' המסדר, וא"כ גם קלקלתינו אינו תקנתינו בזה¹¹.
ועיין שבועות י"ח א' בתלמיד חכם לזו ואין תלמיד חכם לזו, ובביצה י"ט א' מוקים לה רבה
לברייטא כגון דאטמי בפחות מכעדשה, ואתי לשיולי קמי רבנן בפחות מכעדשה אי טמי או לא,
רבנן סברי מדהא לא גמיר הערב שמש נמי לא גמיר, ורבי שמעון שזורי סבר הא הוא דלא גמיר
הערב שמש גמר. וא"כ הכי נמי י"ל כרבנן, מדהא לא ידע הא נמי לא ידע. וממה שעלו קמשונים
בגוף הגט בכמה דברים, אולי לא ידע גם עיקרי הדברים הפוסלין והמבטלין גט מן הדין.
ואם לא הי' סומך על דעת עצמו והי' עושה רק מה שרואה בספרי הסדרים לא הי' כל כך
חשש, שהרי מצוה ועומד הוא לעשות הכל ככתוב, א"כ בודאי כתורה עושה. אבל בהמסדר הזה,
אשר נטה מדרכי המסדרים וטעה בכמה דברים, ואם כי קלים הם ויש להתיר גם שלא במקום
עיגון, אבל הא קמן שנפל ברברבתא, שלא שלח כלל שום הרשאה ולא סימני הגט, ואח"כ שלח
הרשאה בקיום דייני ההרשאה והם עדיו החתומים על הגט, דא ודאי עקא היא, ומדהא לא
גמיר איכא טובי נמי דלא גמיר או שכח או מזדון לבו וזחיחות הדעת שיש בו לא הביט על כל
האמור בסידורי הגיטין, ואיך נתיר גט כזה גם במקום עיגון.
ועיין בחתם סופר חלק אהע"ז¹² בסי' י"א, מה שכתב שם שראה להגר"מ טיסמניץ ז"ל שדקדק
הרבה.

סט

למאהליב

בס"ד, ג' משפטים תרנ"ז

למאן דלא ידענא קמברכינא, ולמאן דלא חזינא חד מן חבריא, מו"ה משה אלעזר
ראבינאוויץ, שלו' וברכה

אשר שאל בסוכה מ"ח ב', דתנן נשפכה או נתגלתה פסולין, ושם דף נ' א' פריך הגמרא ולעבריה
במסנת, ותמוה דהא במתני' תנן¹ (במוצאי) יום טוב ראשון שחל להיות בשבת, וא"כ האיך יעביר
במסנת והא הוה לי' בורר בשבת. ויהא מוכח מזה דבורר כזה מותר באמת בשבת, והיינו טעמא
משום דהמאכל בעצמו ראוי הוא כמו שהוא מבלי שום תיקון, ורק משום שמא שתה נחש ממנו,
וא"כ דומה להא דטורד אדם חבית של יין עם השמרים ונותן לתוך המשמרת ואינו חושש², ומוקי
לה דבין הגיתות שנו, דהכל שותים כן, ואינו בורר. אלא דמ"מ שאני התם דראוי לשת' כמו
שהוא, משא"כ בנתגלתה סוף סוף אינו ראוי בלא סינון, א"כ הוה לי' בורר ממש. ואולם בפסחים

11. כלומר: גם מה שכתב רבינו להקל בזמננו, שאין המסדר עושה אלא מה שכתוב בספרים – לא יועיל, שהרי אם
הדיוט הוא יש חששות נוספים שיש לחוש להם. 12. ח"ב.

סט 1. סוכה מב ע"ב. 2. שבת קלט ע"ב.

ט"ו ב' מחלק הגמרא בין שאינו ראוי מצד עצמו בין אינו ראוי משום האיסור, דאמר שם³ שאני התם דעפרא בעלמא הוא. אך אינו ראוי דסכנה חמור מאיסור, כבחולין ט' ב'. ואולי אין הכי נמי, דלמאן דאמר דסכנתא לא חמיר מאיסורא שפיר יש להביא רא' מהך דפסחים, אבל למאן דאמר שהוא חמור י"ל דחשש גילוי משוי ליה כאילו אינו ראוי כלל, וא"כ הוי שפיר בורר, ולא פריך מידי. אך דוחק לומר דקושית הגמרא⁴ למאן דאמר דקיל מאיסורא, דשם בחולין מסקינן דחמיר, ע"ש.

עוד הקשה בסנהדרין פ"ה א', דאמר שם היוצא ליהרג ובא בנו והכהו וקללו חייב, בא אחר והכהו וקללו פטור, ומקשה הגמרא מאי שנא הוא מאי שנא אחר, ומוקי לה רב חסדא במסרבין לו לצאת ואינו יוצא, ורב ששת אמר גברא קטילא הוי, וקשיא טובא: א) דא"כ קשה, אי הכי בנו נמי, ובשלמא בקללו י"ל דלא גרע מלאחר מיתה, שחייב באביו, משא"כ בהכהו דכל שלא עביד חבורה פטור, ובמת לא שייך זה, ומ"ט חייב, ב) דמ"ט יוצא ליהרג נחשב כגברא קטילא, וכי נאמר שגם אשתו מותרת, והרי תנן כל היוצא ליהרג הם בחזקת קיימים, כבגיטין כ"ה ב/, וכל שכן בהך דסנהדרין דבאמת חי הוא, ושם אמר אביי שגם בבית דין של ישראל הדין כן, וגם רב יוסף⁵ לא אמר שם דבריו רק באינו לפנינו⁶, אבל בסנהדרין שם מיירי בעומד לפנינו ובודאי הוא חי לכל דבריו. ותו, דלמא ימותו כל הבית דין ולא ידונו אותו כלל וישאר חי. ומסוגיות דיבמות ק"כ ב' וסנהדרין ע"ח ב' משמע דהיוצא ליהרג עדיין חי הוא חשוב, ואיך נאמר שהוא כגברא קטילא עד שהמכהו הוא פטור, פליאה נשגבה בעיני כו', עכת"ד כתר"ה שיחי' באריכות דבריו.

ואני איני רואה חומר בקושיותיו. ראשונה מה שהקשה דהוה לי' בורר – לא בריר כולי האי שהוא בורר, שהרי אין אנו יודעים שיש שם ארס נחש כלל, ומי יודע אם יש בו כלל, רק שאנו מסופקים שמא נמצא בו, וא"כ אין נקרא זה בורר כלל. דלא שייך בורר רק במה (שאינו) [שישנו] פסולת בתוך אוכל, והרי הכא הוא רק חששא רחוקה שמא שתה ממנו נחש, ואטו כל המגולין שתה נחש מהם, אלא שבשביל ספק סכנה נאסרים, דבסכנה לא אזלינן בתר רובא, אבל מן התורה ודאי שמותר ולא שייך בזה משום ספק כלל, דאזלינן בתר רובא דרובא, ולמיעוטא דמיעוטא לא חיישינן. וא"כ לא שייך כלל לקרותו דבר אסור עד שנאמר שהוא בורר את הפסולת מתוך האוכל, שהרי אין כאן כלל פסולת.

ובזה אתי שפיר⁷ שנטה רש"י ז"ל⁸ מדברי הירושלמי⁹ שהביאו תוס' לומר דהא דאסור המגולים למזבח משום דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל, שי"ל דאף שבודאי גם כל דבר שאסור

3. לגבי פת תרומה טהורה שעטיפשה ונפסלה מלאכול לאדם והכלב יכול לאכלה, שמותר לשורפה עם תרומה טמאה, משום שהיא כעפרא בעלמא ואינה ראויה לאכילה מצד עצמה, בשונה מפת תרומה טהורה משבע שעות ולמעלה בערב-פסח, שאינה ראויה לאכילה משום האיסור בלבד. 4. "ולעבריה במסנת". 5. שאמר שגם בבי"ד של ישראל היוצא ליהרג הוא בחזקת מת, "כיון דנפק ליה דינא לקטלא קטלי ליה". 6. שאז "לא חזי ליה זכותא". 7. ראה גם תשובה יח. 8. לסוכה מח ע"ב. 9. סוכה פ"ד, ה"ג.

משום סכנה להדיוט לא מיקרי מן המותר. אף שגם זה יש לפקפק ולומר דדווקא בדבר האסור מצד עצמו, שהוא איסור חפצא, הוא דנתמעט ממשקה ישראל, משא"כ איסור סכנה אינו איסור חפצא בודאי רק איסור גברא, שעל האדם הוא שאסור להכניס עצמו בספק סכנה. אמנם נניח שגם דבר סכנה אסור משום משקה ישראל, דמ"מ הא אסור לישראל, ולכן גם למזבח אסור – מ"מ י"ל דזהו בדבר שאיסורו בודאי, אבל במגולה, שאינו רק חששא רחוקה בעלמא דהוה לי' מיעוטא דמיעוטא, ואילו באיסורים כה"ג לא היינו מחזיקין ריעותא כלל, כדאשכחן בדוכתי טובי כל כיוצא באלו. אלא ודאי דמשום דלא אזלינן בפקוח נפש אחר הרוב הוא דמחמירנן כולי האי גם בספק ספיקא אחד מאלף, וא"כ עצם הדבר ודאי מותר, ולא שייך למעוטי משום ממשקה ישראל כלל. וא"כ לא שייך לקרותו פסולת.

אלא שלא אתי שפיר קצת לפי זה מה שפירש"י דאסור המגולין משום שמא שתה הנחש, וא"כ אין שיעור השלשה לוגין שלם, שהוא נחסר משיעור. והרי להאמור אין לחוש משום שמא שתה הנחש, רק משום דבסכנה לא אזלינן בתר רובא. וא"כ איך נחוש שמא חסר השיעור, הרי זולת הסכנה י"ל דלא מחזיקין ריעותא משום איסור כלל בכך, וא"כ למה נחוש כלל שמא שתה נחש מהם, ונימא דאזלינן בתר רובא דלא שתה מהם נחש כלל.

ואולי הי' בימיהם מיעוט המצוי שאנו חוששין בו מהאי טעמא. ומ"מ י"ל כסברתינו, דלא מיקרי פסולת בעצם כלל עד שנאמר שנקרא זה בורר כשמעבירו דרך מסננת, דהא ארמאי זוקאני שתי גילויא ולא מזיק להו כלל משום דכיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו, כדאמרינן בעבודה זרה ל"א ב', וא"כ אין החסרון בזה מצד עצמו רק מצד האדם השותהו, ואתי שפיר דעת רש"י דלא כתב משום ממשקה ישראל.

וא"כ אתי שפיר, דשפיר מותר לעברי' במסננת דלא הוי כלל בורר. ולא נראה לומר דאותם הארמאי זוקאני בטלה דעתם אצל כל אדם, ולא מיקרי בשבילם, שהם המעט מזער נגד כל בני אדם, המגולים ראויים לשתי¹⁰ – דזה אינו, דאנן הכי קאמרינן דכיון שיוכל להיות במציאות שהמים ראויים לשתי', א"כ אין החסרון מצד עצמם רק מצד האדם, ולא הוי זה בורר פסולת, דאינו כלל פסולת, ודוק.

וי"ל עוד לדעת רש"י, דבאמת לא היינו חוששין משום איסור חסרון, דאין להחזיק ריעותא באיסורים, אלא שכיון שנהגו בעל כרחם להחמיר משום ספק סכנה, ממילא ודאי ראוי לאסור לגבי מזבח משום ספק איסור, שלא יהא נראה כמנסכין פסולין למזבח. ובעל כרחך צריך לומר כן, דהא בלא זה קשה מאי כולי האי שנתגלו, הא עיקר האיסור שמא שתה מהן נחש, והרי תנן מעולם לא הזיק נחש ועקרב בירושלים, כב"ש פ"ה דאבות¹¹, ואיך יזיק הארס כלל. אלא ודאי דעיקר האיסור הוא רק מדרבנן, וכה"ג אמרו בגיטין נ"ה ב' שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות וכיוצא בזה. ואתי שפיר היטב מה שלא פרש"י כהירושלמי משום ממשקה ישראל, דבאמת גם

10. שיעור המשפט: "לא בגלל אותם המעט מזער מיקרי המים המגולים 'ראויים לשתי'". 11. מ"ה.

לישראל מותר, אלא דמ"מ הרי קיי"ל בפסחים ס"ד ב' דאסור לסמוך אניסא, א"כ ודאי שלכתחילה אין לשתותו ולסמוך על הנס, אבל מ"מ לפוסלו משום ממשקה ישראל ודאי אין לנו. וממילא לא שייך לקרותו כלל פסולת, ולא קשיא מידי קושית כת"ר.

ובפשיטות נראה לי לפי מש"כ בטוש"ע או"ח סי' שי"ט סט"ז, דמים שיש בהם תולעים מותר לשתותם ע"י מפה שמשים לתוך פיו, דאינו מסנן רק שמעכב התולעים לשתותם ע"ש, א"כ יש לפרש קושית הגמרא לעברי' במסננת, היינו להשים מסננת על גבי קרנות המזבח על הספלים כמו שאיתא שם במשנה, ופשוט.

ויותר נראה, דאין הכי נמי דאין הקושיא כלל על שבת, ואף דמשנתינו מיירי גם כן בשבת מ"מ המשנה סתמא תניא, ותקשה דבחול הוה לי' לעברי' במסננת.

ולדברי מעלת כ"ת דהקושיא קאי לרבא בחולין, יש לצרף לדברינו דאסור משום דלא סמכינן אניסא, ולאביי ס"ל בפסחים ס"ד ב' דסמכינן אניסא אפילו לכתחילה, וא"כ ראויים גם לשתית אדם, ולא שייך ממשקה ישראל ולא פסולת.

ועל דבר סוגיא דסנהדרין אין להאריך בזה, שהרי במסקנא לא קאי הכי כלל, ועיקר הקושיא קדמו בערוך לנר שם, יעוין שם בדף נ'.

ע

לד' הישועה, בירח שבט תרנ"ז

לאהוב לבבי ומדת נפשי, חתני, הרב הגאון הכהן הגדול מאחיו, מ' אברהם יצחק קוק הכהן שלי"ט, הגאבד"ק בויסק, הוא ובני ביתו בכל טוב סלע, שלו' שלו' לעד

על דבר אשר ענותך תרבני, לחוות דעתי בדבר הארון הקודש שעשו בעירו זיימל, אשר בהיותו שם לרב אירע מעשה לא טהור, שמפני קוטן ודחק הארון הקודש נכשל אחד בהכנסת הספר תורה ונפל מידו לארץ, והתענו כל הקהל. והקיל הרבה בתעניתם, אך החמיר עליהם לעשות ארון הקודש גדול ויפה כראוי, והיא תשובת המשקל.

והנה עשו אותו עם ציורים בולטים ואריות עם כנפיים, והם נגד העם נגד פני המשתחוים לארון הקודש. ונשאל על דבר מה ששמע בשם הגאב"ד כעת שם, חתן הגאון דשאויל שי', שדעתנו לאסור עליהם, אך מעלת כ"ת שי' נוטה להקל¹.

1. ראה באגרות הראי"ה, ח"א, עמ' יא"ב; שו"ת אורח משפט, או"ח, סי' כא.